

MUZEJNÍ ČTVRTLETNÍK

Muzeum Českého ráje v Turnově

zdarma

číslo 4 / 2021, ročník XVIII.

Přednášky

Opět se můžeme potkávat na zajímavých přednáškách. Jaké chystáme se dozvíte na s. 2.

Restaurování sbírek

Jak probíhá proces restaurování sbírkových předmětů se dozvíte na s. 5.

Biskup Petr František Krejčí

Uložení ostatků biskupa P. F. Krejčího. Více na s. 3.

Co nás čeká a co bylo?

Přehled akcí a výstav i fotovzpomínky najdete na s. 8.

Svět kostiček®

Malí i velcí návštěvníci se mohou těšit na expozičně-herní výstavu Svět kostiček® – světový fenomén. Z dánské stavebnice Lego® představí autor výstavy a patriot projektu Svět kostiček® Petr Šimr nejen výběr ze sortimentu komerčních edic továrních setů Lego Technic, ale také unikátní modely z převzaté vlastní tvorby stavitelů z celého světa. Lego Technic přináší možnosti vytvoření složitějších pohyblivých modelů, které budou na výstavě také představeny. Na své si přijdou také děvčata, pro která bude připravena část expozice Lego Friends a lego kamarádky Andrea, Olivie, Stephanie, Mia a Emma se svými domečky, autíčky, koníky

ad. Součástí výstavy budou také rozměrná pohyblivá dioramata. Výstava nabídne komfortně vybavenou dětskou hernu s kostičkami Lego®. A pokud vás výsta-

va inspiruje k tvorbě vlastních modelů, můžete si na pokladně muzea zakoupit nové stavebnice Lego® za fajn ceny. V průběhu výstavy bude probíhat soutěž o hodnotné stavebnice Lego®, vyhlášení vítězů proběhne 2. ledna 2022. Zavítejte s námi do světa her a fantazie.

Svět kostiček®

Výstavní sál / 4. 11. – 30. 12. 2021

Komentovaná prohlídka výstavy:
11. prosince od 13.00 a 14.00 hod.
vedená Petrem Šimrem, sběratelem a patriotem projektu Svět kostiček®.

Karel Vlček, Horolezecká fotografie

Karel Vlček – horolezec, fotograf, cestovatel a dokumentarista, osobnost českého pískovcového lezení.

Ve čtvrtek 16. září proběhla v prostorách Kamenářského domu vernisáž fotografické výstavy Karla Vlčka, která představuje jeho manipulační schopnosti v extrémním lezení 70. – 80. let minulého století. Tematicky je zaměřena na přeskoky a výstřední výkony českorajských lezců. Výstavu doplňuje horolezecký materiál Vladimíra „Chrousta“ Procházky a Petra Prachtela, který se tím vrací do doby přeskoků se svou ženou Zorkou. Společně s oběma pány instalovali výstavu její kurátorky Iveta Matoušová a David Marek. K vidění jsou např. drobné lezečky Zorky Prachtelové, které mají vylezeno neuvěřitelných 108 000 výškových metrů. Cílem Karla Vlčka nebyla ve skalách reportážní fotografie, snahou byl dynamický snímek. Hrál si s hloubkou prostoru a skoro vše fotil kinofilmem s širokouh-

Štefan „Pišta“ Berežný na jedné z fotografií Karla Vlčka odpočívá před prodejnou potravin v Doubravě.

lým objektivem, a to znamenalo, že musel viset do dvou metrů od lezců. Dokumentoval především extrémní lezení 60. – 80. let. Jako první lezec-fotograf se věšel do stěn a přímo komandoval lezce jako Rakoncaj, Mocek nebo Berežný. Právě poslední jmenovaný, Pišta Berežný, je hlavní hybnou silou organizace výstavy. Přijďte se přesvědčit o manipulačních schopnostech Karla Vlčka, který dokázal odvážné jedince přimět k přeskokům, které na hraně uskutečnitelnosti končily někdy i v nemocnici. Svě

autorské fotografické výstavy představoval Karel Vlček také na filmových festivalech v Itálii, Francii nebo Rakousku. Publikoval v zahraničních časopisech, například ve francouzském Montagnes, španělském Vertical a britském Mountain. Po sametové revoluci přestal profesionálně fotografovat, místo toho začal každý rok jezdit na dálkové cyklistické výpravy, například z Prahy do Pekingu.

Iveta Matoušová

Lezecké boty Zorky Prachtelové (108 000 metrů).

Kamenářský dům / 16. 9. – 7. 11. 2021

Ze svatého kouta

Podmalby na skle ze sbírky Jany a Josefa Václava Scheybalových

V roce 2010 Muzeum Českého ráje získalo do sbírek rozsáhlou pozůstalost rodiny Scheybalovy. Jednalo se o největší akvizici v dějinách této instituce a jednu z největších akvizic v rámci České republiky za několik posledních let. Převod sbírky do správy turnovského muzea doporučil Ministerstvo kultury ČR v únoru roku 2010 na základě doporučení NÚLK ve Strážnici, Národní rady pro tradiční lidovou kulturu, Národopisné společnosti ČR, Asociace muzeí a galerií ČR, Etnologického ústavu AVČR a dalších významných institucí. V početné sbírce se nacházejí materiály z odborné a sbírkové činnosti etnografa, historika a výtvarníka Josefa Václava Scheybala, jeho manželky etnografky Jany Scheybalové, otce J. V. Scheybala Josefa st., antikváře a sběratele, a matky J. V. Scheybala Anny, výtvarnice. J. V. Scheybal se vedle odborné práce věnoval i sběratelství. Za svého života významně rozšířil sbírku, kterou shromáždil jeho otec a děda. Během života tří generací Scheybalů tak byla shromážděna obsáhlá kolekce, jejíž součástí jsou knihy, uměleckohistorické artefakty, svaté obrázky, kramářské tisky, historické fotografie, plakáty a další jednotlivosti. Scheybalovi rozsáhlou sbírku budovali především s úmyslem a přesvědčením zachránit tyto předměty před zničením a také před vývozem do zahraničí. Velký podíl na vytvoření sbírky má otec J. V. Scheybala, který v období po druhé světové válce ve vesnicích v okolí Turnova sbíral a vykupoval různé předměty, které v té době lidé považovali za "bez-cenné". Sbíral vlastivědné časopisy a brožury, slovníky, literaturu, výklenkové plastiky, formy na perník ad. Tyto artefakty tvoří kolekci, která podává ucelený pohled na historii tohoto kraje. Její součástí je i soubor podmaleb na skle. Podmalby

na skle patřily koncem 18. a v 19. století k zařízení interiéru vesnických chalup. Zdobily také venkovské kostelíky a kapličky. Vyráběly se v oblastech spojených se sklářskou výrobou, kde bylo možné levně sehnat potřebný materiál. Postupně se výroba i obliba podmaleb rozšířila - prodávaly se na jarmarcích, poutích a vánočních trzích. Jednotlivá výrobní střediska byla na našem území rozložena nerovnoměrně. Nejvýznamnější střediska podmalby na skle vznikala v oblastech, kde působily sklářské hutě - Šumava, Chebsko, Jizerské hory, Krkonoše, Slezsko, Orlické hory a Českomoravská vrchovina. Soubor historických originálů ze Scheybalovy sbírky, ve kterém jsou zastoupeny podmalby z různých výrobních středisek v Čechách a na Moravě, není početný. Významně ho doplňují práce Anny Scheybalové, která byla jednou z prvních výtvarnic, které se ve 20. století nadchly pro malování kopií podmaleb na skle z 18. a 19. století. Kopie obrázků na skle tvořila pro Výtvarný ateliér Muzea skla a bižuterie. Její práce se staly inspirací pro celou řadu amatérských výtvarníků, kteří se podmalbou na skle zabývají i dnes.

Vladimíra Jakoubčová

Podmalba na skle s názvem Zima a její předloha; ze sbírky J. V. Scheybala.

Podmalba je výtvarnou technikou prováděnou na rubu skleněné tabulky, kdy je malba nanášena v opačném pořadí než při běžné malbě. Pod sklo je umístěna předloha, nejprve jsou nakresleny kontury a různé detaily, které opticky vystupují do popředí malby. Po zaschnutí se pokračuje vybarvením plochy, pozadí je namalováno jako poslední. Předloha je vzhledem k finálnímu dílu zrcadlově obrácená a dílo není možné dodatečně domalovat či opravit.

Výstava Ze svatého kouta
Podmalby na skle ze sbírky Jany
a Josefa Václava Scheybalových
a z historických sbírek turnovského
muzea
Kamenářský dům
18. 11. – 30. 12. 2021

reGenerace

Klenotnice / 18. 11. 2021 – 9. 1. 2022

Na závěr roku jsme připravili další běh výstavního projektu reGenerace prezentujícího aktuální tvorbu výtvarníků z oblasti současného šperku. Již popáté se v rámci jedné výstavy setkají práce místních šperkařů z Turnovska se šperky autorů z jiné umělecké enklávy, v tomto roce to bude druhá skupina pražských umělců (Belda, Eisler, Opočenský, Šumbera). Současně bychom chtěli připomenout Petra Dvořáka, výjimečného talentovaného šperkaře, který nás opustil letos v květnu. Byl významnou osobností autorského šperku proslulou i za hranicemi ČR, která se pravidelně účastnila nejen turnovských mezinárodních symposií současného šperku, ale také podobných setkání v Erfurtu či španělské Tarragoně. Jeho památku bychom rádi uctili prezentováním jeho děl jak z turnovské muzejní sbírky, tak také např. šperky z vídeňské soukromé kolekce. Výstava se uskuteční v komorním, avšak o to více noblesním prostoru muzejní Klenotnice, skýtajícím běžně k vidění průřez historickými šperky turnovské šperkařské školy, kterého byl Petr Dvořák rovněž absolventem.

Lenka Laurynová

Přednáška z historie

**Třicetiletá válka a její dopady
ve středním Pojizeří**

Přednáší: PhDr. Jiří Zoul Sajbt
20. 10. 2021 od 17.00 hod.

V posledních letech si připomínáme celou řadu čtyřsetletých výročí, která jsou spojena s událostmi vleklého konfliktu raně novověké Evropy, jenž jsme si zvykli nazývat třicetiletou válkou. Pojďme se podívat na sled událostí, které významným způsobem poznamenaly každý kout nejen naší země. Rozebereme si základní události, dobové trendy a ukážeme si také, jak se odrazily v českorajské oblasti. Přednáška proběhne v Kamenářském domě.

Horolezecká přednáška

Údolka na Podmokelskou věž
Projekce divácky oceněného filmu
Horolezecká expozice / 21. 10. 2021
od 18.00 hod. / Vstupné: 50 Kč

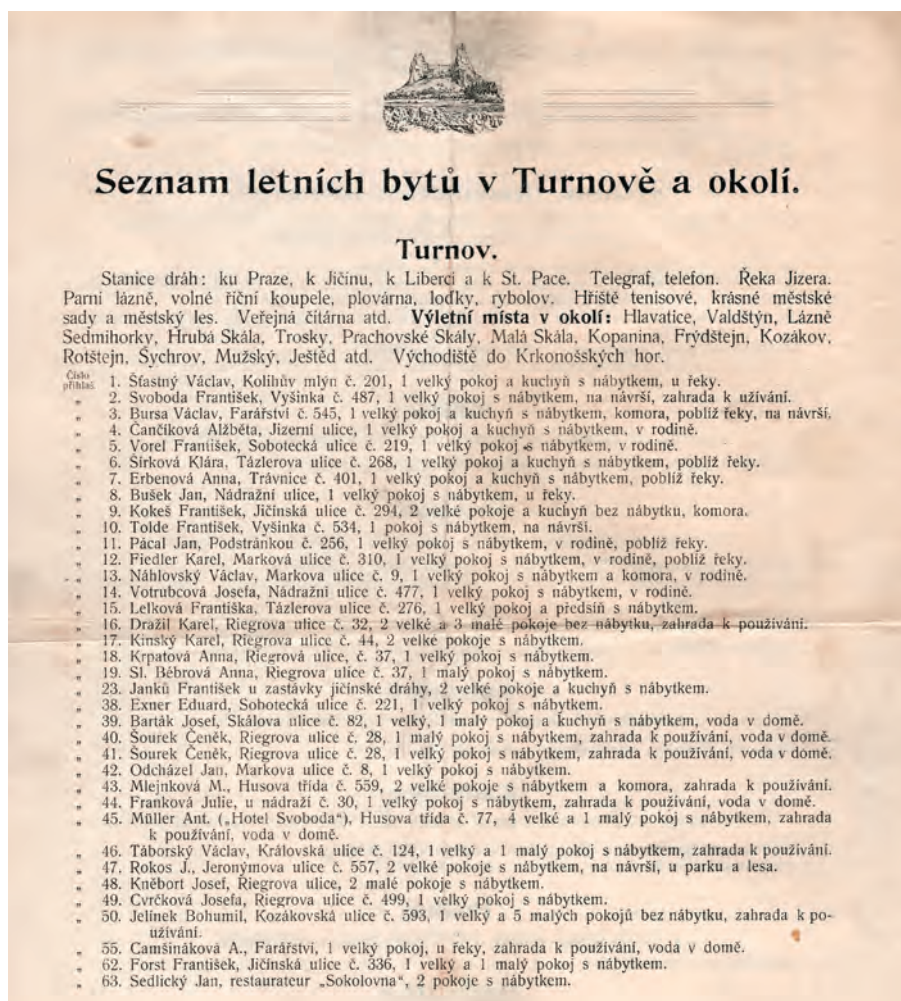
Po půl století Údolkou na Podmokelskou věž – zdokumentovaný výstup vtipně okomentovaný autorem projektu panem Alešem Polidorem, který lezl tentokrát na druhém konci lana. Film získal na loňském 37. Mezinárodním horolezeckém filmovém festivalu Cenu diváka.

Z dějin tur(nov)istiky – Letní byty = Airbnb Rakouska-Uherska

Důležitou roli v etablování cestovního ruchu do Českého ráje sehrály letní byty. V těch bylo lidem nabízeno ubytování v různých velkých pokojích domů místních či pronajmutí celého stavení. Příchozí hosté zde trávili svůj volný čas především v letní sezóně, byt se jim často stal výchozím bodem pro podnikání výletů. Nejednou se na byty přesouvaly celé rodiny, ty movitější si byty neprojímal, nýbrž si vystavěly vlastní prostory. Dobově byli hosté letních bytů označováni jako letňáci, náletníci či luftáci. Kvantitativně se využívání bytů zvyšovalo s hospodářským růstem a dotvářením železniční sítě v 60. a 70. letech 19. století. Na konci století se v menších městech a na venkově s příchozími hosty počítalo natolik, že se služby přizpůsobovaly jejich požadavkům. Začalo se více dbát na hygienu v bytech a rozšířila se nabídka stravování. Strava byla poskytována po domluvě s majitelem pronajímané nemovitosti, často ve skromné podobě mléka, másla, tvarohu, vajec, zeleniny, ovoce či drůbeže.

Jedním z úkolů turnovského odboru Klubu českých turistů bylo pořizovat soupisy letních bytů, tak aby byl hostům usnadněn proces jejich výběru. Odbor si naplno uvědomoval, jaký hospodářský potenciál by přísun letních hostů do města mohl mít. V desátých letech 20. století tak zorganizoval akci k povznesení návštěvy Turnova a okolí, odůvodněnou tím, že „hosté letních sem přicházejí dosti, ale předce ne tolik, kolik by dle významu krajina zasluhovala; ježto dosavad všecka snaha byla jen ochotnická, neorganisovaná. Město naše spojuje neobyčejné výhody a pohodlí města i venkova, za čerstvých vzduch a krajinný půvab nemusí si nikdo ničeho odříkati a předce cizinecký ruch je u nás poměrně skrovný. My neumíme dosud přijímati hostí, mnozí nevědí čeho hosté si přejí a co mohou od nás žádati. Proto nutno, aby se provedla důsledná náprava.“ V první fázi akce vytvořil seznam bytů vhodných pro návštěvy cizinců, buď přímo ve městě, nebo na venkově. V druhém kroku pečoval o to, aby se nabídka bytů dostala ke klientům, kteří plánovali Český ráj navštívit.

Odbor poskytl potenciálním hostitelům přihlášky, ve kterých mohli svůj byt nabídnout k pronájmu. Přihláška měla několik oddílů, které majitel nemovitosti musel vyplnit. Musel uvést své jméno a přesnou adresu bytu a podtrhnout platící informace. Pro luftáky byla důležitá informace, jak byl byt vzdálen od centra města či místní nádražní stanice, a pro kolik lidí byl určen. Uváděla se také občanská vybavenost místa, zdali se byt nacházel v blízkosti řeky, pošty, lékaře a lékárny, plovárny, čítárny, tenisových kurtů či povozů a loděk. U popisu bytu se odbor ptal, kolika velkými

a malými pokoji disponuje, zdali má samostatný či společný vchod, a jak jsou orientována okna. Podstatné sdělení pro hosty představoval údaj o přístupu k vodě a na zahradu, pronajímatel měl popsat i nabízený nábytek a vybavení kuchyně. V neposlední řadě měl uvést, zdali zde byla možnost stravování, ať už v rodině či blízkém hostinci, a stanovit si případně cenu. Na konci přihlášky pak zaznamenal cenu bytu na den, týden, měsíc a tři měsíce. Vyplněnou přihlášku hostitel zaslal poštou členovi ubytovacího odboru turnovských turistů.

Odbor zpracoval na základě přihlášek seznam nabízených letních bytů v Turnově a okolních vesnicích. Lidé výzvu na zapojení do ubytovacích služeb vyslyšeli, odbor zaregistroval okolo stovky bytů, v Turnově jich bylo kolem padesáti. Ve městě nabízel hostitelé nejvíce velké pokoje s vlastním nábytkem. Většinou se jednalo o samostatné pokoje, některé byly vybaveny i kuchyní. Zhruba u třetiny přihlášených bytů bylo možné využívat přilehlou zahradu, vodu přímo v domě nabízel asi čtvrtina hostitelů. Letní byty byly rozestry po celém městě, velkou koncentrací bytů se pyšnila Riegrova

ulice, dnešní ulice 5. května. Pokud si host ze seznamu vybral, mohl se pro bližší informace či přímo zprostředkování obrátit zdarma na ubytovací odbor turnovských turistů. Seznamy poskytovala též Kudrnáčova turistická poptavárna. V roce 1912 pak obstaral odbor turistů vývěsní tabuli se seznamem letních bytů, umístil ji na zdi radnice.

O letní byty v Českém ráji byl zájem, zvláště v jeho turistických centrech. Například v roce 1910 se na Malé Skále ubytovalo 484 letních hostů, zhruba padesát dopisů s dotazy ohledně ubytování muselo být pro nedostačující kapacity odmítnuto. Lidé si tak začali byty zamlouvat s ročními předstihy. Podobný model ubytování nebyl typický pouze pro české země, letní byty se daly nalézt po celém Rakousku-Uhersku a v dalších sousedních zemích.

Antonín Mojsl

Příště se můžete těšit na článek o turnovských studentských noclehárnách.

Uložení ostatků biskupa Petra Františka Krejčího

Ve středu 15. září byly po více než roce opětovně uloženy do rakve kosterní pozůstatky biskupa Petra Františka Krejčího (*27. června 1796, Březina u Mnichova Hradiště – † 4. července 1870, Praha). Jde bezesporu o nejvýznamnější církevní hodnostáře uloženého k poslednímu odpočinku na městském hřbitově v Turnově. Biskup P. F. Krejčí měl totiž k tomuto městu celoživotně vřelý vztah. Mezi lety 1828 a 1837 byl turnovským děkanem a ani po odchodu do Prahy k metropolitní kapitule u sv. Víta kontakt s milovaným městem neztratil. 28. února 1858 byl ordinován do funkce světícího biskupa pražského a titulárního biskupa oropského a v říjnu 1863 se stal děkanem pražské metropolitní kapituly. Po své smrti byl k poslednímu odpočinku uložen na své výslovné přání v Turnově v hrobce pod centrálním křížem, jehož stavbu sám financoval.

V květnu roku 2020 bylo zjištěno poškození litinové záklopové desky kryjící vchod do hrobky.

Při revizi jejího stavu jsme tak po 150 letech měli možnost nahlédnout do interiéru. Do hrobky situované v ose sever – jih, klenuté valenou klenbou, se sestupuje po jedenácti schodech. V jižní stěně je proražena nika, ve které byl umístěn litinový krucifix s dřevěným soustruženým podstavcem. Rakev spočívala na 4 pískovcových blocích vysokých 35 cm a byla umístěna v podélné severojižní ose. Dno rakve však bylo rozpadlé a ostatky biskupa P. F. Krejčího se proto z valné části nacházely na podlaze hrobky. Proto se starosta města Turnova ing. Tomáš Hocke, děkan a okrskový vikář turnovského vikariátu Václav Vlasák, pracovník NPÚ – ÚOP Liberec Tomáš Kesner a ředitel a archeolog Muzea Českého ráje v Turnově Jan Prostředník shodli na urychlené exhumaci a přepohřbení ostatků do nové schránky. K tomu došlo o měsíc později 30. června 2020. Odborné, přesto však pietní vyzvednutí ostatků, zajistili antropologové Národního muzea RNDr. Petr Velemínský, Ph.D., RNDr. Vítězslav Kuželka a Mgr. Jan Cvrček ve spolupráci s turnovskými archeology a historiky. Kosterní pozůstatky biskupa P. F. Krejčího byly převezeny do Národního muzea k dočasnému důstojnému uložení a zejména pro antropologické

ké posouzení. Konstrukce železo-zinkové rakve následně prošla složitým procesem konzervace na SUPŠ-VOŠ v Turnově.

Pro kosterní pozůstatky P. F. Krejčího a pro jeho hrobovou výbavu byly vyrobeny dvě schránky z nerezové oceli s vygravírovaným biskupovým znakem na víku. Ve středu 15. září pak došlo k pietnímu aktu v prostorách antropologického oddělení Národního muzea v Horních Počernicích. Kosterní ostatky biskupa P. F. Krejčího byly spolu s pontifikálními rukavicemi, fragmentem mitry, bot a zejména s pektorálním křížkem zabaleny do bílé látky a uloženy do první schránky. Do schránky byla vložena mosazná tabulka, tzv. autentika, potvrzující pravost biskupových ostatků a také důvod jejich exhumace a následného přepohřbení. Do druhé schránky byly uloženy zbytky biskupova pohřebního oděvu. Vedle antropologů Národního muzea, kteří prováděli exhumaci biskupova těla, se pietního uložení kosterních pozůstatků a pohřební výbavy do schránek zúčastnili zástupci města a Muzea Českého ráje v Turnově.

Obě schránky byly převezeny do kos-

Antropologové Národního muzea RNDr. Vítězslav Kuželka (vlevo) a Mgr. Jan Cvrček ukládají kosterní ostatky biskupa do schránky z nerezové oceli.
Foto: Jaroslav Hoření

Pontifikální rukavice biskupa Petra Františka Krejčího. Pozůstatky šatů byly uloženy ve zvláštní schránce do hrobky společně s ostatky.
Foto: Jaroslav Hoření

Centrální kříž mariánského hřbitova s hrobkou a schránkami s ostatky biskupa Petra Františka Krejčího. Foto: Pavel Jakubec

tela Narození Panny Marie, kde byly uschovány do 21. září, kdy se uskutečnil pietní obřad vedený litoměřickým biskupem Mons. Mgr. Janem Baxantem a turnovským vikářem Václavem Vlasákem. Schránky s tělesnými ostatky, fragmenty šatů a křížem biskupa P. F. Krejčího byly uloženy zpět do hrobky na mariánském hřbitově.

Jan Prostředník

Pietní obřad vedl litoměřický biskup Mons. Mgr. Jan Baxant. Foto: Pavel Jakubec

Uzavírání hrobky.

Restaurování části významných sbírek – betlémy a betlémové figury

V roce 2018 zahájilo muzeum práce na projektu „Restaurování historických artefaktů kulturního dědictví Muzea Českého ráje v Turnově, jehož hlavním cílem je zachovat, ochránit a přispět k rozvoji potenciálu kulturního dědictví muzea.

Jedním artefaktem z etnografické části muzejní sbírky, který byl v rámci zmíněného projektu restaurován, je kaširovaný betlém z provenience severovýchodních Čech, datovaný do druhé poloviny 19. století. Jeho restaurováním byl pověřen akademický sochař Petr Roztočil z Malé Skály. Betlém vyrobený z různých materiálů (sádky, dřeva, plátna, vlny, slámy, větévek či mechu) převzal popraskaný, znečištěný prachem, pokapaný voskem a lepidlem a s poškozenými figurkami. Betlém v jeho rukou musel nutně projít celkovou obnovou a ozdravením. V počáteční fázi restaurování byl betlém očištěn od prachu, vosku a lepidel suchou i mokrou cestou – štětci, skalpely a vato- vými tampony se Syntaponem a lihem. Došlo rovněž k uvolnění a sejmutí nevhodně přilepených částí z předchozího neodborného restaurátorského zásahu. Následně restaurátor zbrousil vystupující části povrchu poškozené popraskáním a drolením, vytmelil trhliny a vyhotovil podložky i chybějící díly figurek osob a zvířat. V závěrečné fázi restaurování proběhlo pokrytí povrchu podlepením odřených a nově domodelovaných dílů jemně stříženou ovčí vlnou

Betlémová figura, restaurování ruky, vlevo stav před restaurováním, vpravo stav po restaurování. Restaurátorská práce Petra Roztočila.

a dřevěnými pilinami. Figurám postav byla na oděvech a končetinách opravena řada drobných i větších poškození a odřených míst, některým zvířatům pak musely být doplněny chybějící nohy, parohy či uši. Vše doprovázely jemné retuše ruskými akvarely a temperovými barvami. Restaurování betlému bylo dokončeno v červnu 2021 a je nyní více než jasné, že se jedná o zcela

Proces čištění.

výjimečné dílo školeného autora, kterým se bude turnovské muzeum rádo prezentovat v širokém regionu.

Také restaurátorka Lucie Slivková Waulinová dokončila práce na restaurování souboru betlémů ze sbírky Muzea Českého ráje v Turnově. Jedná se o dílčí část ze souboru sbírek, které muzeum restauruje v rámci probíhajícího projektu Z podsbírek etnologie se jedná například o soubor betlémů, které tvoří jeden soliterní exponát inv. č. E 139 – kolorovaný tisk na papíře; dále papírový betlém inv. č. E 1993 zhotovený na lepenkové papírové podložce o síle 0,5 mm libereckého betlemáře Johanna Hanka/Hauka z Hodkovic nad Mohelkou s datací 1847. Třetím betlémem ze souboru je papírový betlém inv. č. E 1998 zhotovený rovněž na lepenkové podložce o síle 0,5 mm. Na této podložce je nalepena vlastní temperová malba na papíře v pestře barevnosti. Jedná se o dílo anonymního tvůrce z Turnovska. Celý soubor byl před restaurováním silně znečištěný prachem, drobnými nečistotami a mušinci. Výsledek měření kyselosti papíru se pohyboval v rozmezí 4,7–5,1 pH. Malba na jednotlivých figurách byla mechanicky poškozena popraskáním, drolením nebo zcela chyběla. Restaurátorka proto musela nejprve všechny součásti jednotlivých souborů očistit suchou cestou od prachu, špíny a větších nečistot pomocí štětců, měkkých gum a skalpelu. Poté byly ze všech figur sejmuty dřevěné opěry a další mechanické konstrukce z papíru. Pro potřeby restaurování malby byly provedeny zkoušky rozpustnosti jednotlivých pigmentů. Pigmenty reagovaly na vodu bobtnáním a sprašováním při mechanické zátěži, ale ve vodě se nerozpíjely. Důležité bylo také zjištění pevnosti lepenkových podložek. Ty, které se měly tendenci rozlepovat, byly rozlepeny na jednotlivé vrstvy, aby mohly být znovu pevně slepeny. Poté následovalo vodní čištění

formou odsávání v sendviči. Tato metoda byla zvolena vzhledem k výsledkům citlivosti pigmentů na vodu. Sendvič se skládal ze 7 vrstev netkané textilie, na které byl položen papírový motiv a posléze překryt 7 vrstvami netkané textilie. Takto uspořádaný sendvič byl zatěžkán a čištění probíhalo transferem nečistot z papíru do netkané textilie. Tento proces zvýšil i pH průměrně o 1 bod. Očištěné exponáty byly sklizeny 0,5% Tylosou MH 300 a vyspraveny japonským papírem. Trhliny a silně mechanicky poničená místa byla z rubové strany přelepena tónovaným japonským papírem. Chybějící místa, u kterých se jednalo o obecný, nebo jasně dohledatelný tvar, se doplnila navrstveným japonským papírem na požadovanou tloušťku, případně vhodným kartónem. Chybějící části, které byly unikátní, nebo se nedalo určit jejich původní tvar, se po konzultaci s kurátorkou sbírky nedoplňovaly. Po dokončení těchto prací byly betlémové figury vyrovnány v lise a na jejich zadní stranu byly nalepeny původní dřevěné opěry a konstrukce a provedeny jemné retuše ruskými akvarely, akvarelovými pastelkami a suchými pastely. Takto dokončené dílo bylo předáno kurátorce sbírky. Restaurovaný soubor betlémů byl uložen do nových lístkovnic, které byly pro tento účel pořízeny v rámci téhož projektu.

Vladimíra Jakoubčová a Antonín Mojsl

Betlémová figura, vlevo stav před restaurováním, vpravo stav po restaurování. Restaurátorská práce Lucie Slivkové Waulinové.

Proces restaurování sbírek je realizován díky projektu „Restaurování historických artefaktů kulturního dědictví Muzea Českého ráje v Turnově, digitalizace a posílení ochrany“, id. č.: CZ.06.3.33/0.0/0.0/17099/0007487, spolufinancovaného z Integrovaného regionálního operačního programu MUzea II, výzva č. 76.

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Dva mincovní depoty z doby třicetileté války

V posledních třech letech jsou díky probíhajícímu čtyřsetletému výročí záležitosti týkající se třicetileté války pravidelně medializovány v nejrůznějších televizních programech, na stránkách odborných i popularizačních periodik, akcemi paměťových institucí aj. Muzeu Českého ráje se v jarních měsících tohoto roku dostalo dvou menších depotů, které shodou okolností spadají právě do časů třicetileté války, konkrétně do jejich závěrečných částí. Depoty do našeho muzea přinesli poctiví nálezci i s velmi podrobnými informacemi o místě nálezů (nalezeny byly v jižní části katastru Plouznice u Lomnice nad Popelkou), což je další vzácná shoda okolností, neboť takovéto nálezy bohužel často končí rozprodané po jednotlivých kusech u soukromých sběratelů, a jsou tak nenávratně zničeny historické okolnosti nálezové situace. Díky tomu víme, že tyto depoty složené téměř výhradně ze stříbrných tříkrejcarových mincí byly uloženy poblíž stezky spojující Lomnici nad Popelkou s Hořicemi. Oba depoty byly po převzetí muzeem ná-

ležité očištěny, konzervovány a následně numizmaticky určeny. Nyní můžeme říci, že první z nich se skládá ze 14 celých mincí, jedné rozpůlené a jedné dochované pouze v neurčitelném zlomku. Časově jsou ukotveny intervalem let 1619–1634, přičemž naprostá většina náleží ražbám Ferdinanda II. (13 ks), pouze jedna jeho předchůdci Matyáši a jedna frýdlantskému vévodovi Albrechtovi z Valdštejna.

Mince z druhého menšího (10 celých mincí a jedna zlomená) a jen mírně mladšího depotu spadají do let 1624–1643. Opět zde převládají ražby Ferdinanda II. (sedm tříkrejcarů a jeden zlomený krejcar), dvě nejmladší ražby pak pocházejí od Ferdinanda III. a jedna od tyrolského vévody Leopolda (III.) Habsburského.

Právě původ mincí je velice zajímavý a dává nám přehled čilého obchodu a oběhu raženého kovu. Pochopitelně nejčastěji máme v obou depotech zastoupeny mince vzniklé ve velkých tuzemských mincovnách jako Praha, Kutná Hora a Olomouc, jejichž ražby můžeme v depotech českého prostředí očekávat téměř automaticky. Ze vzdálenějších je to kromě zmíněného tyrolského tříkrejcaru také jedna ražba ze slezské Vratislavi. K nejzajímavějším mincím z obou souborů pak rozhodně patří tříkrejcar Albrechta z Valdštejna, který vznikl od místa nálezů tak říkajíc za humny – nejspíš přímo v Jičíně, ale jeho mince rozhodně nepatří k běžným.

Jiří Zoul Sajbt

ANNATOMie krajiny – Anna Polanská a Tomáš Plesl

S podzimem vtrhla do výstavního sálu muzea živá energie v podobě tvorby dvojice výtvarníků, sklářských pedagogů a životních partnerů Anny Polanské a Tomáše Plesla. Anna Polanská představuje své skleněné nádoby a reliéfy, Tomáš Plesl prezentuje své volné malířské dílo.

Malba přitahovala jabloneckého rodáka Tomáše Plesla už od dětství, a přestože ho studia sklářské průmyslovky a později navazující studium skla na VŠUP na nějaký čas od tohoto výtvarného oboru vzdálilo, bytostná potřeba vyjadřovat se ve volné tvorbě malířským způsobem nakonec s přispěním laskavé podpory prof. Kopeckého z Ateliéru skla VŠUP převážila. Během studií v ateliéru Skla v architektuře M. Karla prošel T. Plesl zevrubnou sochařskou průpravou, kterou pak zužitkoval zejména v počátcích své pedagogické dráhy. Sklu se v autorském smyslu věnuje spíše výjimečně, aktu-

álně ho přitahuje doposud neobjevený výtvarný potenciál skla technického. Vnímavý pohled na jeho malířskou tvorbu však odhalí odkazy na sklářskou a bižuterní tradici rodného kraje v podobě tvarů skleněných perlí vstupujících do některých krajin. Prá-

vě krajinomalby, charakteristické expresivním rukopisem a volbou často intenzivních barevných odstínů nanášených na plátno v hutných, pastózních formacích, jsou příznačné pro Pleslovu tvorbu z posledních let. Tyto výrazové silné záznamy niterných autorových zážitků z krajiny balancující na hranici zobrazivého a nepředmětného umění jsou tedy k vidění na aktuální prezentaci ve výstavním sále muzea.

Tomášovy nespoutané dojmy z krajiny zaznamenané akrylovými barvami na plátně zklidňují svými zemitými barvami masivní skleněné nádoby Anny Polanské. Barevná uměření však nechává o to lépe vyniknout rozličným povrchovým strukturám, které Anna pojednává s hlubokým sochařským smyslem pro materiál, aniž by nechávala prvoplánově působit odlesky, které jsou pro většinu z nás na skle tak přitažlivé. Nutí nás tak přemýšlet o tomto

Pokračování na s. 7

DRINGS
PORADENSTVÍ • SOFTWARE • HARDWARE
 Dodavatel hardwaru a služeb v oblasti IT pro regionální obchodní partnery včetně Muzea Českého ráje v Turnově.
DRINGS, spol. s r. o., Turnov
www.drings.cz

Aleš Bartoš
 tel. 603 315 295
www.abzlatnictvi.cz
 zakázková výroba šperků
 Antonína Dvořáka 321 Turnov

Stalo se před sto lety (říjen – prosinec 1921)

Stalo se před sto lety (říjen – prosinec 1921) Tělocvičná jednota Sokol Hrubý Rohozec zakoupila před sto lety dům na Daliměřicích, který přestavbou rozšířila a proměnila na sokolovnu. Slavnostní otevření proběhlo v neděli 2. října 1921. Průvod vyšel ve 14:00 od Skaličky, na místě sokolovny pak proběhlo cvičení žactva, dorostu, žen i mužů a večer se konala posvícenská veselice. * Péči spolku Ochrana matek a kojenců byl v Turnově slavnostně otevřen 9. října útulek pro nejmenší děti. Jesle byly určeny pro děti pracujících žen ve věku 6 měsíců až 3 roky. Pan továrník Šlechta (brusírna v Palackého ulici) založil ihned fond k udržování tohoto humanitárního ústavu, kam věnoval částku 20 000 K. Ta byla paní pokladní spolku hned vyplacena. Jesle byly umístěny ve dvou místnostech domku patřícího městskému sirotčinci. Začátky byly složité, a když byly do jeslí dány pouze dvě dělnické děti, nemohl se jejich provoz (při nejnižším možném poplatku 25 K za týden) vyplatit. Jesle mohly být opět otevřeny, až když stoupl počet přihlášených dětí na deset. To se zdařilo v únoru následujícího roku poté, co byl poplatek snížen ještě na polovinu. Poplatek byl skutečně nepatrný, neboť dítě mělo zajištěnu celodenní stravu, oděv i prádlo. * V polovině října se podařilo dvojici mužů uprchnout z vězení okresního soudu v Turnově (prostor dnešních depozitářů našeho muzea). Dvacetiletý Fridolin Rufr z Úpice a dvaadvacetiletý Vladimír Farský z Tuhaně vylezli ze záchodu otvorem na půdu, odkud se již bez větších překážek spustili po šňůrách na sušení prádla do zahrady a pryč z areálu věznice. * Dne 20. října zahájil novou sezónu lyžařský odbor turnovského Sportovního klubu. V plánu byly především lyžařské kurzy pro začátečníky i pokročilé „v jízdě i skoku“. * Pořízení tzv. Transparentních hodin v Nádražní ulici (dnes je tento prostor stále znám jako „U Hodin“) bylo již na spadnutí. Po několikaměsíční sbírce ve prospěch jejich pořízení byl jejich náskres umístěn ve výkladní skříni Turistické poptavárny. V plánu bylo vystavět je na rozcestí blíže továrny firmy Borovský, Šimák a Ježek. Hodiny měly být večer a v noci elektricky osvětleny. * Na schůzi obecního zastupitelstva bylo 10. listopadu schváleno přejmenování Královské ulice (památka na návštěvu Františka Josefa I. v Turnově) na ulici Jiráskovu – z náměstí podél kostela sv. Mikuláše a dále změna názvu části městského parku Farářství na Metelkovy sady. * Ve schůzi městské rady bylo 2. prosince projednááno přepracování původního regulačního plánu města z roku 1901. Ze zasedání bylo zřejmé, že si někteří radní nebyli vědomi důležitosti a dosahu regulace města a technické práce na ní značně podceňovali.

Poslední turnovské lázně se nacházely u velkého mostu přes Jizeru. Parní a vanové lázně pana Kalouska však byly v provozu pouze v letech 1894–1915.

Plánování ale bylo nutné: zákon předepsal stanovení šířky ulic a veřejných prostranství, šlo o zajištění měst po stránce praktické, hygienické, ale i estetické. Snahou bylo prospět celku a veřejnosti (proti sobeckým zájmům jednotlivců). „Každému myslícímu člověku musí být přece jasno, že stavebníkům musí býti přesně vymezena hranice stavby směrem do ulice, přesně udati výšku prahů, potažmo chodníků ulice budoucí, aby stavby jednotlivě prováděné, řešeny byly v souladu s budoucností“ – uzavřel svůj text redaktor Pojizerských listů. Starší regulační plán bylo zkrátka nutné zrevidovat a přistupovat k novému zodpovědně, s vídinou budoucnosti rozšiřujícího se města na prahu poválečného stavebního boomu. * Na konci roku 1921 bylo Václavu Konejlovi uděleno povolení ke stavbě lázní, které v Turnově občané, od dob zrušených Kalouskových lázní, citelně postrádali. Lázně byly plánovány v prostorách Koňského trhu, ale projekt nakonec realizován nebyl a lázně se v Turnově již nikdy nedočkali. * Silvestre pořádaný tradičně Studentstvem turnovským v sále na Střelnici opět nezklamal a spokojení návštěvníci opouštěli „s rozjasněnou tvář v hodinách ranních Střelnici“.

David Marek

Chudobinec na Hrušticí. Jmenuje se sice městským, ale městu Turnovu ke cti neslouží. Co si v letní době pomyslí turisté, když se jdou pokochat krásnou vyhlídkou ze hřbitova hruštického a slyší z chudobince nejhorší nadávky, křiky a rvačky a vidí tu špínu a mladíky se tam stále povalující v roztrhaném – skoro adamitském úboru? Každý s hnusem se odvrací od takového chudobince. Doporučovalo by se, aby městská policie i zdravotní komise tomuto místu věnovaly více pozornosti.

Pojizerské listy, 26. říjen 1921

ANNATOMie krajiny

Pokračování ze s. 6

specifickém materiálu v odlišném kontextu bez toho, aby v zájmu této snahy inklinovala k volným taveným plastikám; právě užžitná funkce váz a mís odkazující až ke starověkým tradicím antických hostin je pro její objekty příznačná. I to je důvod, proč Anniným nádobám tolik „sluší“ instalace formou rozmístění na stolech, jak je tomu i v případě současné turnovské prezentace. Nejnovějšími vystavenými pracemi jsou pak skleněné reliéfy námětově čerpající jak z přírody (cykly „Krajiny“ a „Otisky“ rostlin), tak studující nanejvýš klasické výtvarné téma, jakým jsou drapérie. V tomto případě se prolínají odlišné tvůrčí postupy, kdy podle situace autorka buď odlévá výsledný reliéf podle předem vyhotoveného modelu nesoucí pak stopy nástrojů uplatňujících se při jeho přípravě, nebo je výjev řezán přímo odebráním hmoty ze skleněného bloku, a tehdy výtvarnice dopředu netuší, jak přesně bude finální reliéf vypadat. Přesto, že oba umělci působí ve své volné tvorbě v odlišných výtvarných disciplínách, vytváří jejich práce ve společném prostoru velmi harmonický a působivý dojem, který vypovídá o jejich společných inspiračních zdrojích, uměleckých postojích i radosti a intenzivním prožitku ze samotného tvůrčího procesu.

Lenka Laurynová

ANNATOMie krajiny

Anna Polanská a Tomáš Plesl

Výstavní sál muzea / 9. 9. – 31. 10. 2021

Výstavy a akce v říjnu, listopadu a prosinci

VÝSTAVY

ANNATOMie krajiny

Anna Polanská a Tomáš Plesl

Výstavní sál / 9. 9. – 31. 10. 2021

Horolezecká fotografie Karla Vlčka

Kamenářský dům / 16. 9. – 7. 11. 2021

Svět kostiček®

Výstavní sál / 4. 11. – 30. 12. 2021

Ze svatého kouta – Podmalby

Kamenářský dům / 18. 11. – 30. 12. 2021

reGenerace

Klenotnice / 18. 11. – 30. 12. 2021

Kolovrátek, stav i jehla

Expozice lidového odívání

Blaskův statek / 1. 4. – 30. 12. 2021

listopad zavřeno

AKCE

Víkend Křišťálového údolí

Muzeum Turnov / 2.–3. 10. 2021

Tricetiletá válka – přednáška

Kamenářský dům / 20. 10. 2021 / 17:00

Údolka na Podmokelskou věž – beseda a film

Horolezecká expozice / 21. 10. 2021 / 18:00

Svět kostiček® – komentovaná prohlídka

Výstavní sál / 11. 12. 2021 / 13:00 a 14:00

Vánoční řemeslné trhy Turnov

náměstí Českého ráje / 10.–11. 12. 2021

Ohlédnutí za minulým čtvrtletím

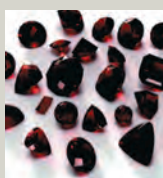

V letních měsících jsme se opět zaměřili na programy napříč obory a tématy, kterými se naše muzeum zabývá. V červenci a srpnu muzeum navštívilo téměř 19 tisíc lidí, a tak byly letošní prázdniny návštěvnicky nejsilnější v novodobé historii muzea. Program byl skutečně nabitý. Pro malé i velké tu byl zábavně-naučný program s geologickou tematikou Den s mineralogem (obr. 1), slackshow v rámci Lezeckých čtvrtků (obr. 2), které nabízely nejen skvělou zábavu, balanční prvky, ale také nás poučily o lezeckém vybavení (obr. 3). Blaskův statek ožíval každý prázdninový víkend řemeslem, např. při barvení textilu s paní Hanou Kristel (obr. 4). Letní měsíce byly plné zajímavých programů, ale ani v září jsme nezaháleli. Zahájili jsme výstavy, jejichž vernisáže se nesly v přátelském duchu, a bylo zřejmé, že nucená pauza v setkávání byla nekonečná. O to vřelejší atmosféru vernisáže měly. Anna Polanská a Tomáš Plesl při zahájení výstavy ANNATOMie krajiny 9. září (obr. 5). Kurátorka výstavy fotografií Karla Vlčka Iveta Matoušová s Petrem Prachtemlem při instalaci (obr. 6).

Muzeum dále nabízí:

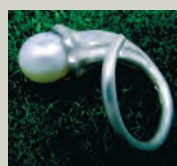
MUZEJNÍ PRODEJNA

šperky a drahé kameny
sklo, bižuterie
regionální speciality
knihy, mapy
a další dárkové zboží

ZLATNÍCI

V KAMENÁŘI
autorské šperky
zakázková výroba
snubní prsteny
drahokamy
ukázky řemesla

DLASKŮV STATEK

Národní kulturní
památka ČR
venkovská usedlost
z časů našich
předků

Muzejní čtvrtletník vydává Muzeum Českého ráje v Turnově. Povolení MK ČR – E 15658. ISSN: 1801-4054.

Odpovědná redaktorka: Marcela Beranová, DiS. Grafická úprava, sazba: Marcela Beranová. Tisk: Tiskárna UNIPRESS, s.r.o. Svobodova 1431, Turnov, tel. 481 319 411.

Uzávěrka tohoto čísla byla 10. června 2021. Muzejní čtvrtletník je k dostání zdarma na pokladně muzea, v informačních centrech a muzeích v okolí Turnova.

Na adrese beranova@muzeum-turnov.cz si můžete objednat zaslání čtvrtletníku v elektronické podobě.

OTEVÍRACÍ DOBA MUZEA A KAMENÁŘSKÉHO DOMU: říjen – prosinec úterý až neděle od 9.00 do 16.00 hodin.

DLASKŮV STATEK: říjen a prosinec úterý až neděle od 9.00 do 16.00 hodin, listopad Blaskův statek uzavřen.

Změna programu vyhrazena – pro aktuální informace sledujte webové stránky a facebook muzea! Těšíme se na Vaši návštěvu.